

Posudek vedoucí práce

Práce Martiny Gucké se zabývá individuální životním příběhem maráthské zpěvačky Meenal Agnihotri (nar. 1974), performerky a učitelky hindustánské klasické hudby, s akcentem na její zkušenost s přenosem této hudební tradice v transnacionálním a virtuálním prostředí. Martina do výzkumu vstupovala se zájmem o socio-kulturní problémy on-line hudební výuky, poté, co sama učinila zkušenost s učením se zpěvu on-line během pandemie Covid-19. Výzkum původně započal v rámci Hudebně-antropologického semináře jako digitální (auto)etnografie hudební výuky v duchu indické „master-disciple tradition“, kdy se Martina prostřednictvím videohovorů připojovala z České Republiky do Indie jak na své individuální lekce s Meenal Agnihotri, tak na lekce, které Meenal vedla z Indie se svými žáky ve Spojených Státech a v České republice. Teprve na tomto základě doplněném o studium etnomuzikologické literatury mohla Martina, která do výzkumu vstupovala s minimálními znalostmi hindustánské klasické hudby, začít vést biografické narativní a později i polostrukturované rozhovory s Meenal. Ty se nakonec staly pilířem Martininy bakalářské práce.

Text práce je v angličtině. Tato volba byla jednodušší, jak vzhledem k jazyce, v němž byly vedeny rozhovory, tak ve vztahu k práci s teoretickou literaturou, v drtivé většině v anglickém jazyce a s hudebními termíny v hindštině a sanskrtu. Studentka pochopitelně není indoložka, a tak bylo přesnější držet se v literatuře zavedených anglických forem přepisu a nemuset se trápit českým přepisem s vlastními pravidly a skloňováním. Zároveň to byla volba citlivá k informantce, neboť poskytla možnost s ní detailně konzultovat vznikající text. Na druhou stranu však tento výběr kladl na studentku vyšší nároky v interpretačních pasážích. Martina se s tím vyrovnala velmi flexibilně a ve výsledku obdivuhodně, po jazykové stránce nelze textu až na drobné gramatické chyby mnoho vytknout. I ostatní formální požadavky, včetně odkazů a seznamu primárních zdrojů a literatury, splňuje práce na výbornou.

I po obsahové stránce se jedná o hezkou a zajímavou práci, odrážející velký pokrok, který studentka udělala. Již v poměrně robustní teoretické části, v níž se opírá o současnou etnomuzikologickou literaturu k tématu hindustánské klasické hudby a její sociální organizace, se projevuje nejen její mimořádně pečlivý přístup, ale také velmi dobré porozumění komplexní problematice, o níž na začátku nevěděla prakticky nic. Rovněž metodologická část je v pořádku. Studentka také jasně deklaruje, že od původního záměru autoetnografie jako hlavní metody později ustoupila, nově upravený výzkumný problém zaměřený na individuální životní zkušenost hudebnice pak odpovídá jeho metodologickému řešení hloubkovými biografickými a doplňujícími polostrukturovanými rozhovory. Jistě se však mohla rozepsat o důvodech, proč nakonec z dat, která vznikla autoetnografickými a etnografickými pozorováními on-line i naživo v České republice čerpá většinou implicitně. Nicméně bez nich by těžko mohla vést rozhovory s takovým úspěchem, jak se ukazuje v empirické části.

Větší část tohoto metodologického rozhodnutí jde za mnou, když jsem viděla rozdíl v kvalitě získaných dat. Martina i její informantka se v rozhovorech vzájemně „našly“ a Martině se podařilo vybudovat s Meenal důvěryhodný a vřelý vztah, přestože se většinu výzkumu setkávaly pouze on-line. Výsledná data, která Martina předkládá, jsou bohatá, zajímavá a vzbuzující další otázky. Analyzuje je pečlivě a logicky, ve vlastní interpretacích postupuje opatrně, v některých potenciálně konfliktnějších bodech se pak spokojuje s velmi opatrnými závěry, což v bakalářské práci nepovažuji nutně za škodu, o to více vzhledem k etice výzkumu.

V limitech výzkumu se Martina samozřejmě mohla více zamyslet nad svojí pozicí, jak ve vztahu k autoritě výzkumníka, tak i ve vztahu k etice výzkumu, v němž hlavní informantka byla na své přání ne-anonymizována. Jak je vidět v textu, Martina postupovala i na mé přání velmi jemně, o to více s ohledem na citlivé údaje, z nichž některé byly pro vyprávěný příběh důležité. Tento za mne správný postup Martinu na druhou stranu trochu limitoval v přímočařejší artikulaci otázek i pádňější vlastní argumentaci komplexní situace hudebnice, která na jednu stranu sama reflektuje tvrdou genderovou diskriminaci, jíž byla vystavena a jež vychází z tlaku společenských norem, kladených na vdané ženy z vyšší kasty, jako klíčový faktor v její hudební kariéře ve světě hindustánské klasické hudby. (Normy tohoto hudebního světa, kladené na veřejně vystupující performery, jsou převážně v protikladu k výše zmíněným. Zjednodušeně řečeno, od žen z vyšších kast se v Meenalina generaci očekávalo, že se budou věnovat hudbě pouze do té míry, aby se dobře situovaly na trhu domluvených sňatků, po svatbě pak na své ambice rezignují.) Jak Martina v textu ukáže, právě Meenalina volba on-line výuky souvisí nejen s transnacionalismem, ale i s genderovou diskriminací a projevem vlastní agency v náročné životní situaci. Naopak sama informantka jen málo v rozhovorech reflektuje kastovní hierarchizaci moci, své vlastní předsudky a svá kastovní privilegia a na ně navázanou transnacionální síť, které jí umožnily do tohoto hudebního světa vstoupit a v něm fungovat. Těžko se jí reflektuje i kapitalistický aspekt globalizace, kdy ze své pozice on-line guru „na druhém břehu“ poskytuje hudební vzdělání indickým dětem (z vyšších kast) v diaspoře a zainteresovaným Čechům, (a tak mohla uživit svoji rodinu i během pandemie), ale zároveň se z ní jako „outsourcovaná“ pracovní síla z globálního jihu nemůže vymanit. Reflexe těchto problémů výzkumníci i vedení rozhovorů, které by tyto body akcentovalo, by bylo náročné i pro zkušenější výzkumníci, orientující se v indickém prostředí, natož pro bakalářskou studentku, která do výzkumu vstupovala s minimálními znalostmi dané problematiky. Z tohoto úhlu pohledu se Martina se svým úkolem vyrovnala velice slušně. Pracovala systematicky, pečlivě, a přitom citlivě. Přináší nová a hodnotná data. Výsledný text je poctivý po obsahové i formální stránce. Výzkumné otázky vycházejí z relevantní teoretické diskuse, zvolené metodologické kroky jsou zdůvodněny, etické otázky reflektovány a ošetřeny. Průběžné i závěrečné interpretace jsou důvěryhodné a zajímavé. Vytvořila tak plastický etnomuzikologický portrét hudební osobnosti, který odkrývá hlubší socio-kulturní dynamiky a na něž lze navázat v dalších výzkumech.

Závěrem: Předkládaná bakalářská práce Martiny Gucké po obsahové i formální stránce rozhodně splňuje nároky kladené na kvalifikační práce tohoto typu. Navrhuji hodnotit práci jako výbornou.

V Hradci Králové, 11. 2. 2024

Mgr. Veronika Seidlová, Ph.D.